

บทที่ 1

บทนำ

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ (1) สภาพปัญหาการวิจัย (2) วัตถุประสงค์การวิจัย (3) ขอบเขตของการวิจัย (4) นิยามตัวแปร (5) ระเบียบวิธีวิจัย (6) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (7) สมมติฐานของการวิจัย และ (8) การนำเสนอรายงานการวิจัย

สภาพปัญหาการวิจัย

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา การต่อสู้ทางการเมืองได้เคลื่อนตัวลงจากการต่อสู้ระดับบนคือระดับผู้ปกครองด้วยกัน มาเป็นการต่อสู้ระดับล่างที่อิงฐานพลังมวลชน ในช่วงนี้กลุ่มพลังประชาธิปไตยได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และได้เข้ามามีส่วนร่วมในอำนาจการเมืองการปกครองมากขึ้น นอกจากนั้นพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมก็ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประชาชนได้รับการศึกษาดีขึ้น มีความรู้ความเข้าใจในการเมืองมากขึ้น ข้อเท็จจริงเหล่านี้ยังผลให้กลุ่มอำนาจนิยม - อนุรักษ์นิยมซึ่งมีข้าราชการประจำเป็นองค์กรหลักและเป็นแกนนำ ไม่สามารถเข้ามาผูกขาดอำนาจอีกต่อไปได้ ดังจะเห็นได้จากรัฐประหารวันที่ 20 ตุลาคม 2520 และการร่างและจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 อย่างไรก็ตามกลุ่มอำนาจนิยมก็ยังคงเป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องด้วยนักการเมืองและพรรคการเมือง ยังไม่สามารถสร้างตัวเองขึ้นมาเป็นศูนย์รวมความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน ประกอบกับกลุ่มธุรกิจการเมืองก็ได้เข้ามามีอิทธิพลครอบงำกลุ่มบุคคลเหล่านี้มาเกือบโดยตลอด หลัง 14 ตุลาคม 2516

จากสภาพความเป็นจริงทางการเมืองและสังคมดังกล่าว รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติที่เปิดทางให้กลุ่มพลัง 2 ฝ่าย คือ ข้าราชการประจำกับนักการเมือง ได้ใช้อำนาจการเมืองร่วมกัน โดยในระยะต้น (พ.ศ. 2521 - พ.ศ. 2526) ข้าราชการประจำจะยังคงยึดกุมอำนาจในลักษณะเกือบจะเป็นการผูกขาด (อำมาตยาธิปไตย) แต่หลังจากนั้นการจัดระเบียบอำนาจการเมืองการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 ก็มีลักษณะเป็นการแบ่งสรรให้มีการใช้อำนาจการเมืองร่วมกันระหว่างข้าราชการประจำกับนักการเมือง (ประชาธิปไตยครึ่งใบ) ลักษณะการแบ่งสรรอำนาจและการให้เข้ามาใช้อำนาจการเมืองร่วมกันดังกล่าวนี้เองที่ทำให้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 ใช้ได้เป็นเวลานานถึง 13 ปี การโค่นล้มรัฐธรรมนูญฉบับนี้โดยการ

รัฐประหารวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 มูลเหตุที่แท้จริงมีได้มาจากความบกพร่องของตัวบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญ แต่มาจากพฤติกรรมทางการเมือง และการขัดแย้งแย้งชิงอำนาจระหว่างกลุ่ม ผู้ปกครองด้วยกันเองเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 ว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงทางการเมืองและสังคมของประเทศไทยหรือไม่อย่างไร
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองที่ได้เกิดขึ้นภายใต้การบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่มีสาเหตุมาจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือมาจาก พฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมแย่งชิงอำนาจ ระหว่างกลุ่มผู้ปกครองด้วยกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ จะศึกษาสภาพการณ์ทางการเมืองนับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2521 จนถึงรัฐประหารวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

นิยามตัวแปร

ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้มี

1. ตัวแปรอิสระ
ความเหมาะสม หมายถึง ความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสภาวะ การเมืองและสังคมของประเทศไทยในยุคสมัยนั้น
2. ตัวแปรตาม
รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 หมายถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) โดยวิธีการศึกษาจากประวัติศาสตร์ (HISTORIAL APPROACH) การศึกษาทางด้านกฎหมาย

(LEGALISTIC APPROACH) ตลอดจนการศึกษาในเชิงพฤติกรรมทางการเมือง (BEHAVIORAL APPROACH) และนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (ANALYTICAL DESCRIPTION) โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่าง ๆ ทั้งเอกสารชั้นต้น (PRIMARY SOURCE) และเอกสารชั้นรอง (SECONDARY SOURCE)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หลังจากที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แล้ว คาดว่าจะได้รับประโยชน์ที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. ทำให้ทราบถึงอิทธิพลของสภาพความเป็นจริงทางการเมืองและสังคมที่มีต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของระบอบการปกครองในแต่ละยุคสมัย
2. เพื่อให้ทราบถึงหลักความจริงทางการเมืองการปกครองอย่างหนึ่ง นั่นก็คือ ความปรารถนาอำนาจอย่างปราศจากขอบเขตของกลุ่มผู้ปกครองจะก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ร้ายแรง แม้ว่ารัฐธรรมนูญที่บังคับใช้อยู่จะเป็นรัฐธรรมนูญที่มีความเหมาะสมกับสภาวะต่าง ๆ ของประเทศอยู่แล้วก็ตามและในทางกลับกันรัฐธรรมนูญที่ได้รับการร่างและจัดทำในลักษณะที่ทวนกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมรวมตลอดถึงความต้องการของคนในสังคมก็ไม่อาจจะดำรงและบังคับใช้อยู่ได้เช่นกัน

สมมติฐานของการวิจัย

รัฐธรรมนูญจะมีความมั่นคง ก็ต่อเมื่อ รัฐธรรมนูญนั้นได้รับการร่างและจัดทำในลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางการเมืองและสังคมของประเทศนั้น ในทางกลับกัน รัฐธรรมนูญที่ได้รับการร่างและจัดทำในลักษณะที่ทวนกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมรวมตลอดถึงความต้องการของคนในสังคม ก็ไม่อาจจะดำรงและบังคับใช้อยู่ได้เช่นกัน

การนำเสนอรายงานการวิจัย

ในการนำเสนอผลงานของการศึกษาวิจัยในรูปของวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดลำดับการเสนอเนื้อหาออกเป็น 6 บท ตามรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละบท ดังนี้คือ

บทที่ 1 จะเป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา เพื่อให้ทราบถึงลักษณะสำคัญของปัญหาในการศึกษาวิจัย วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการศึกษา กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในส่วนแรกของการนำเสนอนี้ เป็นการนำเสนอถึงโครงร่างในการศึกษาวิจัยนั่นเอง

บทที่ 2 เป็นการกล่าวถึงสถานการณ์ทางการเมืองก่อนมีการทำรัฐประหารวันที่ 6 ตุลาคม 2519 เพื่อให้มองเห็นความขัดแย้งและการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มพลังอำนาจนิยมซึ่งมีอำนาจทางการเมืองมาตลอด และต้องสูญเสียอำนาจทางการเมืองไปภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กับกลุ่มพลังประชาธิปไตยซึ่งมีอำนาจทางการเมืองหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 รวมทั้งศึกษาสถานการณ์ทางการเมืองภายหลังการทำรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 การเมืองการปกครองในสมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีการกวาดล้างทางการเมืองสูง ปิดกั้นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างเข้มงวด ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมสูง จนก่อให้เกิดการทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม 2520 การจัดตั้งคณะรัฐบาลชุดใหม่ที่มีลักษณะประนีประนอมมากขึ้น และลดความเข้มงวดในการควบคุมสังคมลง รวมทั้งการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2520

บทที่ 3 เป็นการกล่าวถึงบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ถูกร่างและจัดทำขึ้นภายใต้ความกดดันของกระแสความคิดทางการเมืองสองกระแสคือ กระแสความคิดประชาธิปไตยภายใต้การนำของกลุ่มพลังประชาธิปไตย ซึ่งต้องการให้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ส่วนอีกกระแสหนึ่งเป็นกระแสอำมาตยาธิปไตยภายใต้การนำของบรรดาผู้นำกองทัพ ซึ่งต้องการรักษาอำนาจของพวกตนไว้หรือแม้ก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในอำนาจให้ได้มากที่สุดที่จะทำได้

ผลของความกดดันของความคิดทางการเมืองสองกระแสดังกล่าวข้างต้นก็คือ การจัดระเบียบโครงสร้างของอำนาจการเมืองจึงได้มีลักษณะเป็นการประนีประนอมความคิดและความต้องการของกลุ่มพลังสองฝ่ายดังกล่าวข้างต้น โดยในระยะ 4 ปีแรกภายใต้บทเฉพาะกาลระบอบการปกครองยังเป็นระบอบอำมาตยาธิปไตยเต็มรูป แต่หลังจากนั้นจะเป็นระบอบที่ผสมผสานพลังของสองฝ่ายให้ได้เข้ามาใช้อำนาจร่วมกันโดย

1. ยังคงให้นายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลที่ไม่ได้มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่จะเป็นข้าราชการประจำไม่ได้ และรัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการประจำไม่ได้

2. วุฒิสภามีอำนาจเป็นสภาถ่วงดุล แต่ประธานวุฒิสภา ยังคงเป็นประธานรัฐสภา เป็นต้น (ซึ่งต่อมา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา แต่บทบัญญัตินี้จะยังไม่มีผลบังคับใช้โดยทันที)

ระบอบการปกครองจัดได้ว่าเป็นระบอบผสมผสานประชาธิปไตยกับอำมาตยาธิปไตยเข้าด้วยกันหรือที่เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า “ประชาธิปไตยครึ่งใบ”

บทที่ 4 เป็นการกล่าวถึงการดำเนินการทางการเมืองการปกครองและพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มผู้ปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 ในสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ รัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ในการศึกษาการเมืองการปกครองภายใต้การนำของรัฐบาลชุดต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ จะได้วิเคราะห์เหตุการณ์และวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในรัฐบาลแต่ละชุด ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ การปฏิวัติรัฐประหาร ความแตกแยกในรัฐบาล การขัดแย้งในสภา การยุบสภา ความริ้วร้าวระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ ซึ่งในการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะได้โยงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่า วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ ไม่ได้เป็นผลเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่เป็นผลเนื่องมาจากพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มผู้ปกครองเป็นสำคัญ

บทที่ 5 เป็นการกล่าวถึงสภาวะการเมืองและสังคมที่นำไปสู่ซึ่งการทำรัฐประหาร โดยคณะ ร.ส.ช. ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534

บทที่ 6 เป็นการสรุปผลการศึกษา และอภิปรายผลการศึกษา รวมทั้งเป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ อันเป็นการเสนอจากผลของการศึกษา

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย